

DIZABILITATE NOTĂ INFORMATIVĂ

Grupul operativ pentru Dizabilitate și Vârsta
Forumul de coordonare a refugiaților în Moldova

CONTEXT

Au trecut trei ani de la invazia la scară largă a Ucrainei de către Rusia în februarie 2022, forțând milioane de ucraineni să își părăsească casele. Moldova, o țară cu o populație de 2,4 milioane de persoane, a găzduit cel mai mare număr de refugiați pe cap de locuitor. **În martie 2025**, aproximativ **127,000 de refugiați** din Ucraina **se aflau în Moldova**, dintre care aproximativ 76 000 au primit azil, protecție temporară sau statut de rezident.

Conform sondajului **Socio-Economic Insights Survey (SEIS)** realizat de inițiativa IMPACT în 2024, **10 % sunt refugiați cu dizabilități**; în plus, Oficiul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului (**OHCHR**) a realizat interviuri **de monitorizare a protecției** cu 1,367 de refugiați ucraineni în Moldova, dintre care **12 % erau persoane cu dizabilități** identificate prin intermediul Grupului de întrebări de la Washington. Acest subgrup de refugiați se confruntă cu provocări majore în ceea ce privește accesul la servicii, angajarea în câmpul muncii și menținerea bunăstării lor. Majoritatea refugiaților intervievați de OHCHR (79%) au fost femei, iar o parte semnificativă au fost adulți în vârstă, cu o proporție de 30% a persoanelor în vârstă de 60-69 de ani și 24% în vârstă de 70-79 de ani. Cele mai multe dificultăți raportate au fost legate de vedere (46%) și mobilitate (43%), în timp ce 20% au prezentat deficiențe cognitive. Problemele de sănătate mintală au fost predominante, peste 60 % dintre aceștia raportând anxietate și depresie, iar mai mult de jumătate se confruntă cu afecțiuni medicale grave netratate din cauza barierelor de acces la asistență medicală.

În plus, **monitorizarea rețelelor sociale** de către Unitatea de informații din cadrul **AO Laolaltă** au elucidat preocupările refugiaților cu dizabilități, reflectând lupta cu incluziunea, accesibilitatea și securitatea financiară. Un refugiat a împărtășit: "Am ajuns singur în Moldova, deoarece familia mea a rămas în Ucraina. Personalul de la asociația "Motivație" (un membru DATF) m-a sprijinit emoțional și m-a ajutat să urmez cursuri online pentru a-mi găsi un loc de muncă". Un alt refugiat în vârstă a evidențiat preocupările legate de accesibilitate: "Este dificil să te deplasezi; străzile și transportul public nu sunt concepute pentru oameni ca mine". Aceste relatări subliniază necesitatea unor intervenții specifice pentru îmbunătățirea accesului la servicii, informații și participare socială pentru persoanele cu dizabilități.

Această notă informativă prezintă situația refugiaților cu dizabilități din Moldova, subliniind lacunele existente, recomandările de îmbunătățire și rezultatele-cheie obținute de Grupul de lucru pentru Dizabilitate și Vârsta în 2024. Deplasarea forțată poate crea sau exacerba dizabilitățile, plasând persoanele cu dizabilități printre grupurile cele mai expuse la risc și afectate în mod disproportional în aceste contexte.

REZULTATE CHEIE 2024

INTEGRAREA

Pentru a asigura incluziunea efectivă a refugiaților cu dizabilități în răspunsul umanitar, Grupul operativ pentru dizabilități și vârstă a pus în aplicare o serie **de activități de integrare** menite să îmbunătățească accesul la serviciile esențiale, protecția și participarea socială:

- **Consolidarea capacităților și dezagregarea datelor:** s-au desfășurat cursuri de formare și s-a colaborat cu partenerii din domeniul gestionării informațiilor pentru a îmbunătăți colectarea datelor privind vârsta, sexul și dizabilitatea.
- **Comunicare accesibilă:** a contribuit la revizuirea materialelor privind protecția împotriva exploatării și abuzului sexual (PSEA) și la dezvoltarea unor instrumente de comunicare accesibile pentru refugiați.
- **Planificarea incluzivă a adăposturilor:** a sprijinit Grupul de lucru pentru nevoi de bază pentru a se asigura că accesibilitatea a fost luată în considerare în ceea ce privește închiderea centrelor de cazare a refugiaților (RAC) și relocarea rezidenților în alte centre.
- **Formare și sensibilizare:** instruirea a 350 de actori umanitari cu privire la acțiunile umanitare și colectarea de date care include dizabilitatea.
- **Asistență financiară:** Asigurarea accesului la asistență financiară pentru aprox. 4700 de refugiați cu dizabilități, dintre care 722 erau copii și 1116 erau persoane în vârstă.

INTERVENȚIE SPECIFICĂ

În plus față de eforturile de integrare, au fost puse în aplicare **intervenții specifice** pentru a răspunde nevoilor critice ale refugiaților cu dizabilități, care au ajuns la peste 4,000 de persoane:

- **Asistență individualizată și gestionare de caz:** furnizate dispozitive medicale și de asistență, medicamente, transport adaptat, consiliere juridică și psihologică și activități recreative pentru copii la aproximativ 3 000 de refugiați, dintre care 500 refugiați pe malul stâng al râului Nistru.
- **Servicii mobile de asistență:** Vizite la domiciliu, medicamente, înregistrarea ajutoarelor financiare, sprijin psihologic și pedagogic, reabilitare, ajutoare pentru mobilitate, asistență pentru vedere și auz și produse de igienă.
- **Informații accesibile și servicii linie fierbinte:** 400 de refugiați au primit informații și referire prin intermediul serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoane cu dizabilități gestionat de Keystone Moldova.
- **Reabilitare pentru copii:** s-au asigurat servicii de reabilitare pentru copiii cu dizabilități intelectuale și s-au organizat ateliere legate de autism pentru părinți.
- **Servicii oftalmologice și de reabilitare:** Peste 500 de refugiați au beneficiat de examinări oftalmologice, ochelari, reabilitare, terapie ocupațională, tehnologii adaptive, instruirea îngrijitorilor și monitorizarea cazurilor pentru îmbunătățirea calității vieții.

LACUNE ȘI NEVOI

Accesul la informații: Multe persoane cu dizabilități se confruntă cu accesul la informații esențiale despre servicii și drepturi din cauza lipsei unor metode de comunicare adaptate persoanelor cu dizabilități, cum ar fi braille, interpretarea limbajului semnelor și versiuni ușor de citit.

Bariere în domeniul asistenței medicale: Refugiații cu dizabilități se confruntă cu costuri ridicate (în special pentru serviciile medicale care nu sunt incluse în pachetul de asistență medicală pus la dispoziția beneficiarilor de protecție temporară și cu incapacitatea acestora de a achiziționa o asigurare obligatorie de asistență medicală (AOAM), cu probleme de accesibilitate și cu refuzul îngrijirii de către furnizorii de servicii care nu își cunosc drepturile legate de statutul lor legal.

Lipsa dispozitivelor asistive și reabilitare: Un deficit de programe de reabilitare și a sprijinului de terapie ocupațională, inclusiv accesul la dispozitive asistive, afectează recuperarea și independența pe termen lung a refugiaților cu dizabilități.

Provocări legate de locuințe: Închiderea centrelor de cazare pentru refugiați (RAC) a avut un impact disproporționat asupra refugiaților cu dizabilități care au nevoie de locuințe accesibile și de proximitatea serviciilor esențiale. Mulți dintre aceștia nu sunt eligibili pentru asistență la închiriere din cauza incapacității lor de a munci.

Dificultăți financiare și de angajare: Mulți refugiați cu dizabilități se bazează pe ajutor extern, deoarece oportunitățile de angajare sunt rare din cauza limitărilor fizice, discriminării și barierelor lingvistice. Prin urmare, diminuarea fondurilor umanitare afectează în mod deosebit acest grup de refugiați.

Excluziune socială și accesibilitate limitată: Spațiile publice, transportul și participarea comunitară inadecvate sporesc izolarea.

Lacune în colectarea datelor: Lipsa datelor dezagregate are un impact negativ asupra capacității de a sprijini și de a dezvolta politici adaptate.

Violența în bază de gen (VBG): Femeile cu dizabilități sunt expuse unui risc crescut de VBG din cauza dependenței fizice de potențialii agresori, a izolării și a barierelor în calea raportării abuzurilor, cu acces limitat la servicii specializate de protecție.

Educație: Copiii cu dizabilități se confruntă cu excluderea din educație din cauza infrastructurii inaccesibile, a lipsei de personal calificat și a sprijinului individualizat insuficient.

Izolarea socială: Refugiații în vârstă cu dizabilități se confruntă cu izolarea socială și accesul limitat la asistență medicală, sprijin pentru mobilitate și servicii adaptate persoanelor cu dizabilități, ceea ce le îngreunează obținerea de asistență și are un impact negativ asupra sănătății lor mintale.

RECOMANDĂRI

PENTRU GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

- Îmbunătățirea instrumentelor de **comunicare accesibile** pentru a se asigura că refugiații cu dizabilități își înțeleg drepturile și serviciile disponibile.
- Elaborarea de **programe de ocupare a forței de muncă adaptate**, care să abordeze provocările specifice cu care se confruntă refugiații cu dizabilități, inclusiv formarea profesională și adaptarea locului de muncă.
- Extinderea accesului persoanelor cu dizabilități la **servicii de sănătate, asigurări de sănătate** și programe **guvernamentale de asistență socială**, cu sprijin internațional, după caz.
- Consolidarea colectării și **analizei datelor oficiale pentru a asigura includerea persoanelor cu dizabilități** în programele guvernamentale și umanitare, în special în strategiile naționale de incluziune externă.
- Să pună în aplicare soluții pentru sprijinirea și adaptarea refugiaților ucraineni cu dizabilități, inclusiv **asistenți personali** și acces la **servicii dedicate persoanelor cu dizabilități**.

PENTRU COMUNITATEA UMANITARĂ

- Consolidarea **colectării și analizei datelor** pentru a sprijini mai bine persoanele în vârstă și persoanele cu dizabilități.
- Extinderea accesului la **serviciile de sănătate mintală**, cu un accent deosebit pe persoanele cu dizabilități mintale grave, care sunt afectate în mod disproporționat de absența unor astfel de servicii.
- Luarea în considerare **necesității suplimentării ajutorului** în numerar pentru a acoperi costurile legate de dizabilitate pentru refugiați.
- **Sprijinirea organizațiilor locale și internaționale** pentru a asigura continuarea furnizării de servicii și a acțiunilor de advocacy.

POVEȘTI DE LA REFUGIAȚI

*“Nu ezitați să cereți ajutor. Acceptați sprijinul și dezvoltați realizările copiilor”
Mama lui Yevhen*

Datorită sprijinului oferit de Keystone Moldova, Miriam și Yevhen, ambii în vârstă de 7 ani, au realizat progrese semnificative în depășirea provocărilor asociate cu autismul sever.

Intervențiile terapeutice și suportul acordat au avut un impact semnificativ.

Yevhen, este un băiat ucrainean care a ajuns în Moldova în 2022. Familia sa s-a confruntat cu dificultăți considerabile în accesarea serviciilor medicale și a terapiilor necesare, însă din 2023, Keystone Moldova le-a oferit suport continuu sub forma de medicamente, iar începând cu februarie 2025, Yevhen beneficiază de un curs de reabilitare cu durata de o luna sub forma de ședințe de terapie senzorială. Aceste eforturi l-au ajutat pe Yevhen să manifeste o reactivitate mai bună la mediu și să faciliteze interacțiunea socială. De asemenea, el a învățat noi modalități de exprimare a emoțiilor și a nevoilor sale utilizând gesturi.

Miriam, originară din Moldova, de la o vârstă fragedă a fost crescută doar de bunica sa. Cu suportul Keystone Moldova, Miriam a putut urma timp de o luna cursul de terapie senzorială, care este foarte costisitor. Inițial incapabilă să comunice, Miriam a progresat până la utilizarea cuvintelor și frazelor scurte pentru a se exprima. Îmbunătățirea abilităților emoționale a facilitat gestionarea interacțiunilor zilnice. Deși socializarea rămâne o provocare pentru Miriam, terapia continuă a ajutat-o să interacționeze mai ușor cu cei din jur, sporindu-i încrederea în pregătirea pentru școală. Sesiunile de terapie de grup au avut un rol crucial în adaptarea sa la noile medii sociale, instruind-o în deprinderile necesare interacțiunii cu colegii și adulții.

CONTACTE

Co-lideri ai grupului operativ

Ludmila Malcoci, director executiv, Keystone Moldova, Imalcoci@khs.org

Alberto Tonon, specialist în incluziunea persoanelor cu dizabilități, UNHCR, Tonon@unhcr.org

Daniele Pedretti, specialist în incluziunea vârstei, HelpAge, Daniele.Pedretti@helpage.org